

Biblijska teologija 1
amdg.eu/fer-bt1 bibteo@fer.hr

Biblijski kanon
Kozmos i anthropos

Sveto pismo tijekom vjekova
Stvaranje svijeta i čovjeka
na početku Biblije

Dodite, poklonimo se (Ps 95)

The musical notation is presented on a staff with a treble clef and a 4/4 time signature. The notes are black dots representing quarter notes. Chords are indicated above the staff: C, Am, F, G, Am, F, G, C. A horizontal bar connects the first four notes of the melody. The lyrics are written below the staff, corresponding to the chords:

C Am F G Am F G C
Do - đи - te po - klo-ni-mo se Bo - gu, do - đи - te on je naš Kralj

Hebrejska Biblija (HB)

- “proto-kanon“ – prvi, 3 dijela
- תורה – *Tôrâ* = Zakon (Pouka)
- נביאים – *Nebi'îm* = Proroci
 - Od Jš (– 2 Kr) do (Iz –) Mal
- כתובים – *Ketubîm* = Spisi
 - Rut, “mudrosne”, Ezr/Neh, Dn, Ljet
- → TaNaK – opis od? do?
 - Od stvaranja (**Post 1s**)
 - do novog stvaranja (npr. **Iz 66**)
 - tj. kraja vremena (npr. Dn 12)

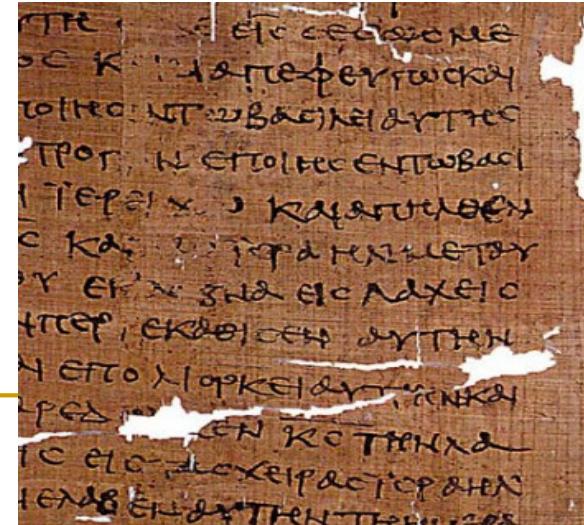

©JewishEncyclopedia.com

ἘΝ ἀρχῇ ἐτοίχεται ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.
γῆ ἦν ὄντας καὶ δειπνούμενος, καὶ σκότος ἦταν
ἀβύσσος καὶ πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὄντος
ἄλλα ὁ Θεός, γεννήτης φῶς· καὶ ἐγένετο φῶς··· Καὶ
Θεὸς τὸ φῶς, ὃς καλός· καὶ διεχώρεται ὁ Θεὸς ἀνὰ μέσον
φωτὸς, καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σκότους··· Καὶ ἵκεται ὁ φῶς ἡμέρα, καὶ τὸ σκότος ἡμέρα νύκτα··· Καὶ
ἰσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα μία.

Καὶ εἶπεν ὁ Θεός, γεννήτῳ στερέωμα ἄν μέσον τοῦ
καὶ λοτοῦ διαχωρίζον ἐνὰ μέσον ὄντος καὶ ὄντος· καὶ
οὕτως. Καὶ ἐτοίχεται ὁ Θεός τὸ στερέωμα· καὶ διεχώρεται
Θεὸς ἀνὰ μέσον τοῦ ὄντος, ὁ ἦν ἐποκάπτης τοῦ στερεώματος·
καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ ὄντος, τοῦ ἐπάνω τοῦ στερεώματος·
ἵκεται ὁ Θεὸς τὸ στερέωμα οὐρανὸν καὶ εἶπεν ὁ Θεός
καὶ ἐγένετο ἡσπέρα, καὶ ἡμέρα πρωΐ, ἡμέρα δεν-

Septuaginta

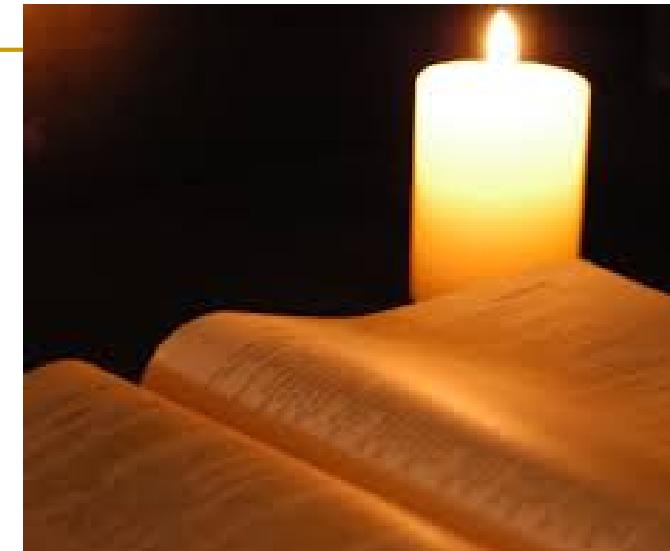
- **70=LXX =“deutero-kanon”**
 - Grčki kanon, Grč. Biblij
 - Nakon Aleksandra Velikoga, za vjernike
- **Nov jezik: prijevod na grčki**
- **Nov raspored (“logički” i kronološki)**
 - Prošlost, sadašnjost, budućnost
 - Npr. **Rut 1,1**
- **Nove knjige: 7 knjiga**
 - Tob, Jdt, 1 i 2 Mak, Mudr, Sir, Bar
 - + dodatci u Dn i Est
- **Teološki naglasci (svetost, David i hram...)**

Novi zavjet (grčki)

- Evandelja
- Sinoptička: Mt, Mk, Lk
 - *Zajedničko gledanje na tijek Isusova života (1 put u Jeruzalem)*
- Djela apostolska (Dj)
- = povijest

■ Poslanice

- Pavlove: 7 + pavlovske 7
- + 7: Katoličke (sveopće): Jak, 1 i 2 Pt, 1, 2 i 3 Iv, Jd
- = mudrost
- Otkrivenje (Otk)
- = proroštvo

Biblijski jezici

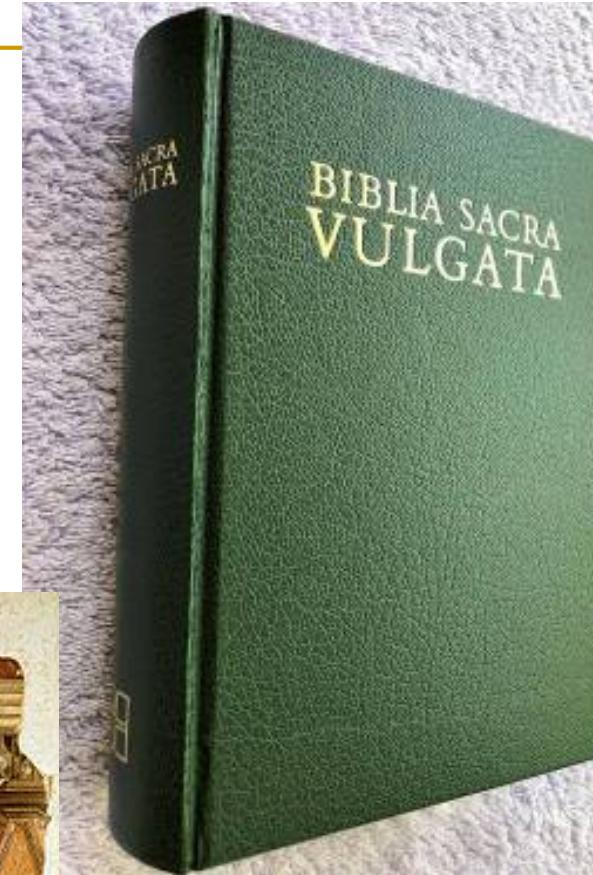
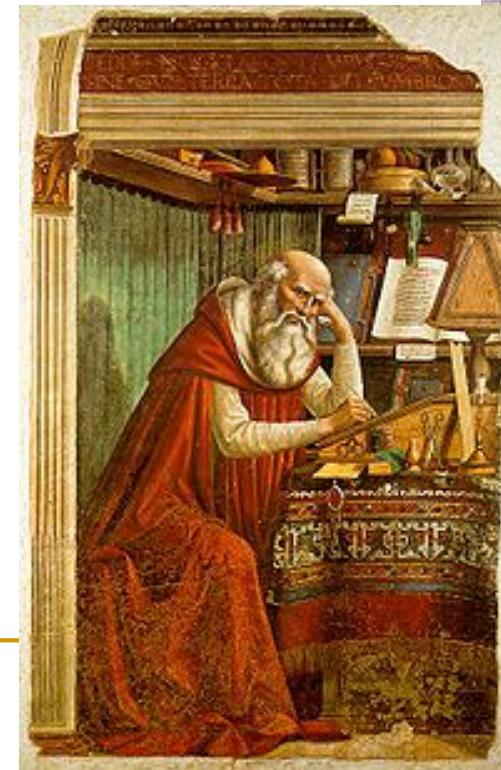
- Stari zavjet: hebrejski
- aramejski: Dn (2,4b-7,28) i Ezr (4,8-6,18; 7,12-26)
- grčki: 7 “deuterokanonskih” i dodatci Dn 3,24-90 + 13.14 i Est
 - KS: *kurziv*, Šarić: A, B, C, D...
- Novi zavjet: grčki

Svečana Biblija zagrebačke katedra
XIV. st.

Prijevodi

- LXX – grčki (2. st. pr. Kr.)
- **Vulgata** (Vg.) – latinski:
novi jezik + Novi zavjet
(kraj 4. st)
 - Sv. Jeronim (+ 420. g.),
 - redakcija i prijevod
- citiranje: npr. 1 Sam 3,1–5

“Rukopisi”

- *Apografi* – prijepisi
- hebrejski (SZ):
Codex Leningradensis (11. st.)
 - Aleppo Codex 930. g.
www.aleppocodex.org
- Grčki (SZ + NZ):
 - Vatikanski (B) (4. st.)
 - Sinajski (S)
- Od 1947. Kumran
 - 1. st. pr. Kr.
 - Vjerno sačuvani

- www.academic-bible.com
- Hrvatski:
 - <http://biblija.ks.hr/>
 - <http://www.intratext.com/IXT/SCR0002>

Podignite, vrata (Ps 24)

A musical score for a hymn. The key signature is F major (one sharp). The time signature is common time (indicated by '4'). The melody consists of eighth and sixteenth notes. The lyrics are written below the notes, corresponding to the chords: D, A, Hm, A, G, A, D.

D A Hm A G A D

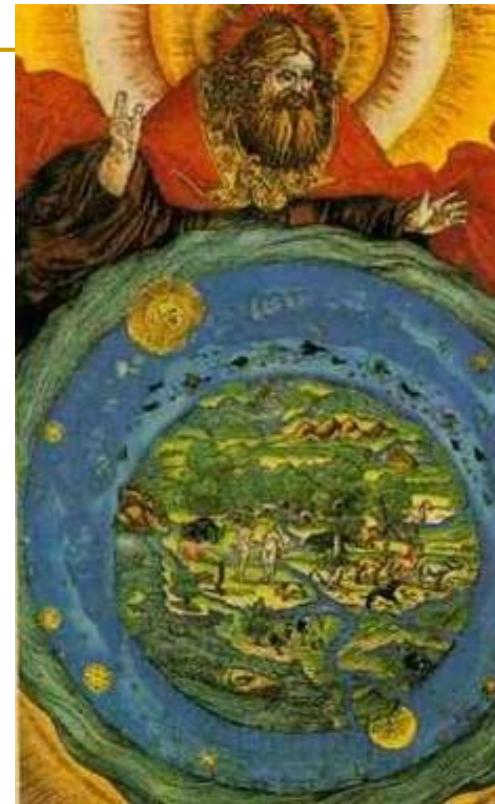
Po-dig-ni-te vra-ta nad-vrat-ni-ke svo-je do-la-zi slav - ni kralj!

Kozmos i anthropos

Stvaranje svijeta i čovjeka u Post 1s

Post 1,1-2,4a
makrokozmos

Post 2,4b-25
mikrokozmos

Podrijetlo svijeta

- “neka bude” → “i bi” (Post 1,3.6.14s):
- svjetlo (3), nebeski svod (6), svjetlila (14s)
 - 6x “i reče Bog” → “i bi tako”
- Bog stvara: בָּרָא bārā’ Post 1,1; 2,4; 1,21; 1,27; 2,3
 - nebo i zemlja (1,1; 2,4)
 - morske životinje i ptice (1,21)
 - čovjek (3x 1,27);
 - “sve” (2,3)
- Bog daje ime: Post 1,5.8.10; 5,2
 - dan i noć (1); nebesa (5); kopno i more (10); čovjek (5,2)
- Bog blagoslovilja: 1,22.28; 2,3
 - Ribe (22); čovjek (28); sedmi dan (2,3)

■ sedmi dan:

- Božji odmor (*šābat* – stati), sve dovršeno (2,2)
- blagosloviljen (3)
- posvećen (3)

Stvorenje s povjerenjem

- שׁבַע šb‘ – “prisegnuti” *nišba‘*
- – “sedam” šib ‘â
- Dani: Post 1,2-5.6-8.9-13.14-19.20-23.24-31;
2,1-4
 - Refleksija i procjena:
- “i vidje” – “dobro je” טוב tōb u
 - Post 1,**4.10.12.18.21.25.**31 – Na što se odnosi?
 - Svjetlost; kopno i more; zelenilo i drveće; sunce, mjesec i zvijezde; ribe i ptice; kopnene životinje
- Zaključak: 1,31
- **“jako dobro”** – “sve” (v31)

Glagol בָּרָא – 7x

- 1. Bog *stvara* nebo i zemlju (1,1)
- 2. *stvara* morske životinje (1,21)
- 3. *stvara* čovjeka na svoju sliku (1,27)
- 4. *stvara* ga na sliku Božju (1,27)
- 5. *stvara* ga kao muško i žensko (1,27)
- 6. Odmara se od svega svojega djela
što ga je *stvorio* (2,3)
- 7. Nebo i zemlja su *stvorenji* (2,4).

Četiri moguće predaje

- ili izvori
- *jahvistička* (J) – npr. Post 2:
 - slikovitost, antropomorfno o Bogu
 - čovjekov obični život, grešnost
- *elohistička* (E) – ‘*elohîm* Bog, božanstvo
- **deutoronomistička (D)**
 - stil i poruka Pnz (=Deuteronomium)
- **svećenička (P)** – npr. Post 1:
 - red, brojevi, uzvišenost Božja,
 - kult: večer, jutro = večernja i jutarnja žrtva u hramu

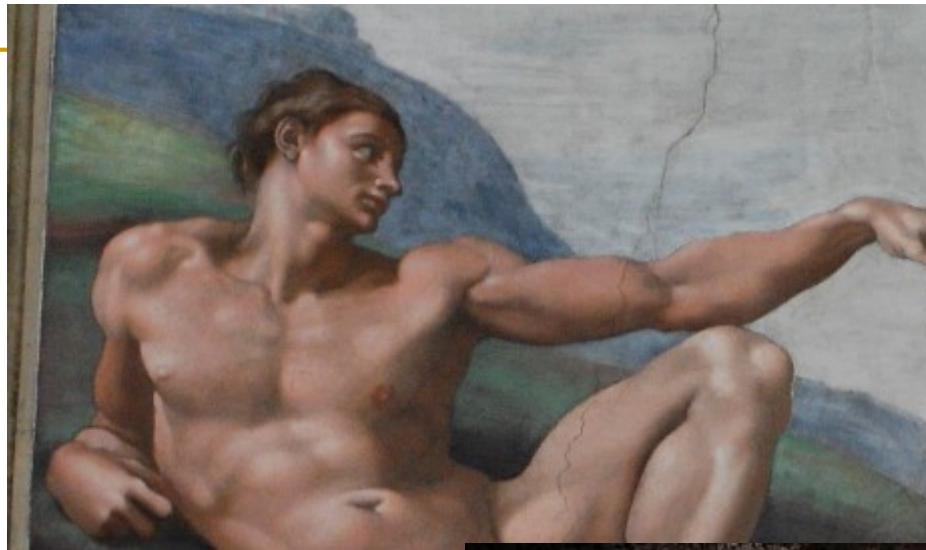
Podrijetlo čovjeka

- ***Odakle***: stvorenje (Post 1s),
- בָּרָא *bārā'* (3x v27; 3x 5,1s; 6,7)
- Kao za svemir (1,1.21; 2,3s)
 - u Post בָּרָא ukupno 11x
- ***Kada?*** usp. 1,24-31
- 6. dan (bića na kopnu)
 - unutar kozmosa
 - “djelo dovršeno” (2,2);
 - “jako dobro” (1,31)
- “Načinimo!” (1,26)
 - automotivacija

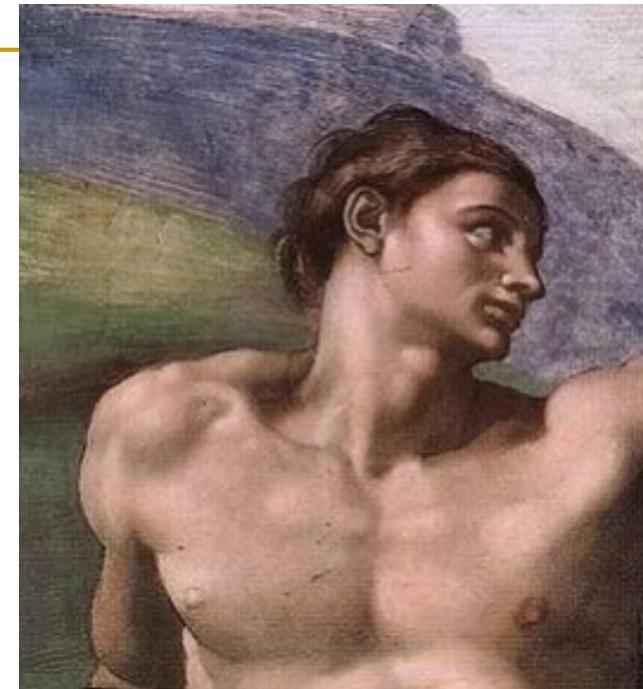
Adam = Čovjek

- *Od čega* (Post 2,7)?
- prah + dah
- אָדָם 'ādām (Post 2,7 אַדְמָה 'adāmâ)
- zemljjan, zemaljski
- = עֵפֶר מִן הָאָדָמָה 'āfār mîn ha'adāmâ
- “prah od zemlje” koji prima
- נְשָׂמָת חַיִים nišmat hajjîm
- “dah života” od Boga (Š. “duh”)

Svrha

- **Zašto?**
- **רְדָה** *radâ*
 - gospodariti (1,26.28)
 - ↔ **מִשְׁל** *mašál* (16s)
- = **עֲבָד** ‘abád (Post 2,5.15) obrađivati, opsluživati;
- **שָׁמַר** šāmár (2,15) čuvati (Š. uzgajati), obdržavati
- napunite zemlju (1,28) ↔
- napunite vode morske (22)

Slika Božja – jedina

- **צָלֵם אֱלֹהִים šélem 'elohîm** (Post 1,27; 9,6)
 - ⇔ “Ne pravi sebi lika!” (Izl 20,4)
 - “Bogu Božje” (Mk 12,17)
 - Bliskost u Post 5,3?
- Dijete roditelju
- Zajedništvo: načini **mo!** (1,26)
 - → stvori **ih** v27
 - Nije dobro da je sam (2,18)
- **קָרָא qārâ'** 2,19; 3,20
 - prozvati (usp. 1,5.8.10)
 - sve životinje; Eva
 - dan, noć (1,5); nebo (8); zemlja, more (10)

- Čovjek u Post 1,28; 5,2; 9,1
- Blagoslovljen
- “Ti ćeš biti blagoslov” (12,2)
 - Abraham
- Melkisedek blagoslivlja (14,19)

Plodnost

- Prva zapovijed u Post 1,28:
- = blagoslov
- Budite plodni i rastite!
- פָּרִי (*p̄erî*) plod;
- רַב (*rab*) puno, veliko
- U Post 9,1; 35,11:
- Noa – množina (**9,1**),
- Jakov – u jednini (**35,11**)

Kristova primjena

- Metoda u Iv 15,5:
 - *Tko ostaje u meni,
taj donosi mnogo roda*
- Slika iz prirode (Iv 15,5):
 - Loza na trsu
 - Svrha izabranja u Iv 15,16:
 - Izabrao sam vas –
da plod donosite... (**15,16**)
 - Plod koji ostaje

Obilat rod

- Obilat rod u Iv 12,24?
- Pšenično zrno
- Rast: Ef 4,13
- Savršen čovjek (4,13):
- uzrast punine
Kristove (4,13)
- *Slika Božja* u Iv 15,4s:
- Ja u vama (4)/ ja u njemu (5)

